

IGAZSÁGÜGYI MINISZTER

Iktatószám: XX-AJFO/30/4/2016.

Dr. Czine Ágnes asszony
alkotmánybíró
részére

Budapest
Donáti u. 35-45.
1015

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG	
Ügyszám:	IV 1270 - 17 2014
Érkezett:	2016 JÚL 27.
Példány:	1
Melléklet:	db
Kezelőiroda:	1

Tárgy: Alkotmánybíróság megkeresése a IV/1270-15/2014. sz. ügyben

Tisztelt Alkotmánybíró Asszony!

A tárgybeli megkereséssel kapcsolatban az alábbiakról tájékoztatom.

Az Alkotmánybíróság megkereséssel fordult az Igazságügyi Minisztériumhoz, amelyben arról tájékoztatta a tárcát, hogy a Kúria Bfv.I.1222/2013/4. számú végzése, a Kaposvári Törvényszék 1. Bf.675/2012/8. számú végzése, valamint a Siófoki Városi Bíróság 4.B.113/2012/14. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panasz alapján eljárást folytat.

A csatoltan megküldött alkotmányjogi panaszban az indítványozó kérte a támadott ítéletek alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését az Alaptörvény IX. cikkének (1) bekezdésében foglalt, a véleménynyilvánítással kapcsolatos, valamint az Alaptörvény XXVIII. cikkének (1) és (3) bekezdése szerinti tisztességes eljáráshoz fűződő jogainak sérelme miatt.

Alkotmánybíró Asszony az indítvány alapján állásfoglalást kért, hogy összhangban áll-e az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdésében szereplő véleménynyilvánítás jogával a rágalmozás miatt folytatott büntetőeljárásban elrendelt valóságbizonyítással kapcsolatos bírói gyakorlat, hivatkozással arra is, hogy a valóság bizonyításának jelenlegi szabályozása értelmezése szerint a 36/1994. (VI. 24.) AB határozatban rögzített alkotmányos követelményt nem tükrözi.

I. Az Alkotmánybíróság határozatából fakadó követelmények

A 36/1994. (VI. 24.) AB határozat (a továbbiakban: AB határozat) rendelkező része a következő:

„1. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy nem ellentétes az Alkotmánnyal a hatóság vagy a hivatalos személy becsületének vagy jó hírnevének büntetőjogi védelme.

A szabad véleménynyilvánításhoz való jog által védett, alkotmányosan nem büntethető véleménynyilvánítás köre azonban a közhatalmat gyakorló személyekkel, valamint a közszereplő politikusokkal kapcsolatos véleménynyilvánítást tekintve tágabb, mint más személyeknél.

2. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (a továbbiakban: Btk.) 232. §-a alkotmányellenes, ezért azt a határozat közzétételének napjával megsemmisíti.

3. A Btk. 179. és 180. §-ainak alkalmazásánál alkotmányos követelmény, hogy a szabad véleménynyilvánításhoz való jog által alkotmányosan védett, így nem büntethető véleménynyilvánítás köre a közhatalmat gyakorló személyekkel és intézményekkel, valamint a közszereplő politikusokkal kapcsolatos véleménynyilvánítást tekintve tágabb legyen, mint más személyeknél.

A hatóság vagy hivatalos személy, valamint a közszereplő politikus becsületének csorbítására alkalmas - e minőségére tekintettel tett -, értékítéletet kifejező véleménynyilvánítás alkotmányosan nem büntethető; a becsület csorbítására alkalmas tényállítás, híresztelés, illetve ilyen tényre közvetlenül utaló kifejezés használata pedig csak akkor büntethető, ha a becsület csorbítására alkalmas tényt állító, híresztelő, illetve ilyen tényre közvetlenül utaló személy tudta, hogy a közlése lényegét tekintve valótlan vagy azért nem tudott annak valótlanságáról, mert a hivatása vagy foglalkozása alapján reá irányadó szabályok szerint - az adott állítás tárgyára, a közlés eszközére és címzettjeire tekintettel - elvárható figyelmet vagy körültekintést elmulasztotta.

(...)"

A rendelkező részt megvizsgálva megállapítható, hogy az Alkotmánybíróság az alkotmányellenesnek talált rendelkezés megsemmisítésén túl nem állapított meg a jogalkotást illetően mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenességet. Az AB határozatban az Alkotmánybíróság a bírói jogalkalmazás orientálására a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 179. és 180. §-ainak alkalmazására vonatkozóan fogalmazott meg alkotmányos elveket.

Az AB határozat indokolásának III. 3. pontjában a következő szerepel: *„A Btk. 232. §-ának megsemmisítésével a hatóság és a hivatalos személyek becsületének védelmét a Btk. 179. és 180. §-a veszi át. Az Alkotmánybíróság azon álláspontja, hogy a közügyekben való véleménynyilvánítási szabadságnak alkotmányosan magas értéktartalma miatt a közhivatalok és a közhivatalt vállaló személyek, valamint a közélet egyéb szereplői becsületének védelme kevésbé korlátozhatja a véleménynyilvánítási szabadságot, mint a magánszemélyek becsületének védelme, e tényállások tekintetében is irányadó. Ennek megfelelően a határozat rendelkező része 3. pontjában kijelölte a rágalmozás és a becsületsértés alkotmányos alkalmazásának határait.*

A jogalkalmazói gyakorlat feladata annak meghatározása, hogy a véleménynyilvánítási szabadság gyakorlása mely közszereplők esetében zárja ki a cselekmény jogellenességét, továbbá, hogy a közvélemény formálásában hivatásszerűen részt vevők esetében a gondatlanság megállapításának melyek a kritériumai.”

Az Alaptörvény 28. cikke szerint: *„A bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik.*

Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak.”

Az Alaptörvény leghivatottabb értelmezője az Alkotmánybíróság, így határozataival álláspontom szerint változatlanul iránymutatást adhat a bíróságoknak a jogszabályok Alaptörvénynek megfelelő értelmezésére.

Az elemzés szempontjából lényeges még annak megállapítása, hogy a hatályos Büntető Törvénykönyv a rágalmazás és a becsületsértés tényállását a korábban hatályos, az Alkotmánybíróság által nem kifogásolt, csupán azok helyes alkalmazását szolgáló alkotmányossági követelménnyel kiegészített rendelkezésekkel egyezően fogalmazza meg.

II. A bírósági joggyakorlat elemzése

1. A konkrét büntetőügyben meghozott bírói döntésekre vonatkozóan véleményt megfogalmazni nem áll módomban, tekintve egyrészt, hogy azok tartalma iratok hiányában csak részben ismert, másrészt az egyedi bírói tevékenység vizsgálata a hatalmi ágak elválasztása elvéből következően nem tartozik az igazságügyi miniszter feladatkörébe. Tekintettel azonban arra, hogy az ügy a bírósági határozatok tárában is megjelent EBH2014. B. 16. szám alatt, így a bíróság érvrendszere az indítványban foglaltakon kívül is – bár nem teljességben és összefüggéseiben – megismerhető, arra van lehetőség, hogy az absztrakció szintjén elvonatkoztatva, a kialakult bírói gyakorlatra vonatkozóan szakmai álláspontomat kifejtsem.

2. Magyarország Alaptörvényének IX. cikke rendelkezik a véleménynyilvánítás szabadságáról, amelynek (4) és (5) bekezdése szerint:

„(4) A véleménynyilvánítás szabadságának a gyakorlása nem irányulhat mások emberi méltóságának a megsértésére.

(5) A véleménynyilvánítás szabadságának a gyakorlása nem irányulhat a magyar nemzet, a nemzeti, etnikai, faji vagy vallási közösségek méltóságának a megsértésére. Az ilyen közösséghez tartozó személyek - törvényben meghatározottak szerint - jogosultak a közösséget sértő véleménynyilvánítás ellen, emberi méltóságuk megsértése miatt igényeiket bíróság előtt érvényesíteni.”

A IX. cikk (4) és (5) bekezdését utóbb iktatta be jogalkotó, Magyarország Alaptörvényének negyedik módosítása 5. cikk (2) bekezdésével, 2013. április 1-jei hatállyal. Az indokolás szerint:

„A törvény alaptörvényi szinten rögzíti, hogy a véleménynyilvánítási szabadság külső korlátja lehet az emberi méltóság, másrészt meg kívánja teremteni az alkotmányos alapjait annak, hogy a közösségek méltóságának megsértése esetén polgári jogi eszközökkel lehessen szankcionálni a gyűlölködő megnyilvánulások bizonyos eseteit.”

A módosítás a kérdés szempontjából azért is érdekes – bár ez az Alkotmánybíróság

döntéseiből is kirajzolódik –, mert rögzíti, hogy a véleménynyilvánítás szabadságának külső korlátja az emberi méltóság, tehát még a közéleti véleménynyilvánítás körében is érvényesülnie kell az emberi méltóság védelmének, csak ennek mélysége más lesz, mint magánszemélyek esetében.

3. A rágalmazás bűncselekményének a közzétett bírósági határozatokból (EBH1999. 87., BH1999. 540., BH2000. 285., BH2001. 462., BH2007. 4., EBH2015. B.29.) megismerhető egységes bírói gyakorlata tükrében a rágalmazás miatti büntetőjogi felelősség megállapíthatósága körében a következő vizsgálandó kérdéseket kell feltennie a bíróságnak:

- Meg kell vizsgálni, hogy a közlés tényállítás-e vagy sem, mert ha vélemény (értékképlet), akkor a cselekmény nem is tényállásszerű, vagyis büntetőjogi felelősség megállapítására nem kerülhet sor.
- Ha a megnyilatkozás tényállítás, illetve híresztelés, akkor azt kell megvizsgálni, hogy az a becsület csorbítására alkalmas-e, ha nem, akkor nem tényállásszerű a cselekmény, tehát nem bűncselekmény.

A becsület csorbítására alkalmasság objektív ismérv. A társadalomban kialakult általános megítélés, az általános erkölcsi és közfelfogás figyelembevételével kell eldönteni, hogy az adott tény állítása, híresztelése alkalmas-e a becsület csorbítására; figyelmen kívül hagyva a sértett egyéni megítélését, szubjektív értékképletét, esetleges érzékenységét.

A becsület csorbítására feltétlenül alkalmas az olyan tény állítása, híresztelése, ami valósága esetén büntető-, szabálysértési vagy fegyelmi eljárás megindításának alapjául szolgálhat a sértett ellen.

A bűnösség megállapítása szempontjából közömbös a tényállítás valótlanságának tudata, a valóságtartalom tisztázatlansága, vagy annak az elkövető tudatában való megjelenése, feltételezése, s az ebben való jó- vagy rosszhiszeműség. A szándékosság megállapításához elégséges az, ha az elkövető tudata átfogta, hogy tényközlésének tartalma – az általa állított, híresztelt tény – becsület csorbítására alkalmas.

- Ha a cselekmény tényállásszerű, akkor még mindig vizsgálnia kell a bíróságnak, hogy a jogellenességet kizárja-e valamilyen ok, feltétel.

A töretlen ítélkezési gyakorlat szerint a becsületcsorbításra egyébként objektíve alkalmas tényállítás (híresztelés stb.) eleve nélkülözi a jogellenességet, ha a véleménynyilvánítás (bírálat, jellemzés, nézet és kritika) szabadsága alá tartozik és hatóság vagy hivatalos személy, valamint a közszereplő politikai vonatkozásában, annak e minőségére tekintettel történt.

A jogellenesség hiánya körében azonban a bíróságnak további vizsgálódást kell lefolytatnia a szabad véleménynyilvánítás korlátjaként meghúzott alkotmányossági alkalmazási elvek alapján arra nézve, hogy „... a tényt állító, híresztelő, illetve ilyen tényre közvetlenül utaló személy tudta-e, hogy a közlése lényegét tekintve valótlán, vagy azért nem tudott annak valótlanságáról, mert a

hivatása vagy foglalkozása alapján reá irányadó szabályok szerint - az adott állítás tárgyára, a közlés eszközére és címzettjeire tekintettel - elvárható figyelmet vagy körültekintést elmulasztotta-e” [36/1994. (VI.24.) AB határozat 3.]. Ez esetben ugyanis a véleménynyilvánítás szabadságának védelmét az emberi méltóság védelme megelőzi, hiszen nem beszélhetünk alkotmányos érdekről, mivel a hamis tényközlést az Alkotmánybíróság sem tekinti a közélet, közvélemény alakítása elfogadott eszközének.

- A rágalmazásnak nem tényállási eleme a becsület csorbítására alkalmas tényállítás valósága vagy valótlanlansága, ezért az állított tény valóságát megillető ténybeli tévedés a bűnösség szempontjából közömbös. A tény valóságának vagy valótlanlanságának tudata a szándékosság szempontjából nem, kizárólag a cselekmény társadalomra való veszélyességében való tévedés szempontjából bír jelentőséggel. Ugyanis a ténybeli tévedés a társadalomra veszélyesség tudatát is befolyásolhatja. A tényállítás társadalomra veszélyességében való tévedés viszont kizárólag abban az esetben vezethet a terhelt felmentéséhez, ha az elkövetőnek e téves feltevésre alapos oka volt, pl. a közélet alakítása érdekében lépett fel.
- Ha a kifogásolt cselekmény olyan tényállítás (híresztelés stb.), ami becsületcsorbításra objektíve alkalmas, és nincs szó eleve a jogellenesség hiányáról, akkor merülhet fel annak kérdése, hogy van-e olyan közérdek, vagy jogos magánérdek, ami a tényállítás megtételét indokolta (indokolhatta). Ha pedig ilyen megállapítható, akkor el kell rendelni a valóság bizonyítását.

A valóság bizonyítása büntethetőséget kizáró egyéb ok, a jogellenességet közvetetten zárja ki. „A valós tények közlésének pozitív célja és méltányolható motívuma (közérdek vagy jogos magánérdek) indokolatlanná teheti a megbüntetését. A cél és motívum azonban nem közvetlenül, hanem csupán közvetve, a valóságbizonyítás megengedhetőségének kérdésében való hatósági döntésen és a bizonyítás sikerén keresztül befolyásolja az elkövető büntethetőségét” [36/1994. (VI. 24.) AB hat. indokolás II/3/3.].

A valóság bizonyítása esetében mind a korábbi, mind a hatályos Büntető Törvénykönyv szabályozási rendszere áttöri a bizonyítási teherre és a kétségtelenül nem bizonyított tények mikénti értékelésére [a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 4. §] vonatkozó általános szabályokat, és ez azt is jelenti, hogy a terhelt terhére esik a bizonyítás bármilyen okból történő sikertelensége.

A valóságbizonyítás sikertelenségének terhét azért kell a tettesre helyezni, mert vélelmezni az általa „vádolt” személy emberi méltóságát védendő a sértett „ártatlanságát” kell. A valóságbizonyítással kapcsolatban megkívánt bizonyosság fokával összefüggésben pedig figyelmet érdemel, hogy a bírói gyakorlat szerint a tényállítás valóságának a megítélése szempontjából nem elengedhetetlenül szükséges az állított és a bizonyított tények teljes egybehangzása.

4. Az Alkotmánybíróság 13/2014. (IV. 18.) AB határozatában egy további szempontot is hozzátesz a mérlegeléshez, miszerint „[48] 1.4. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a

büntetőügyben eljáró bíróságoknak a kérdés megítélésük először arról szükséges dönteniük, hogy a vád tárgyát jelentő publicisztikára kiterjed-e a közügyek vitatását megillető magas szintű alkotmányos védelem. Ennek során a büntetőügyben eljáró bíróságoknak figyelemmel kell lenniük a közlés tárgyára és kontextusára, megjelenésének módjára, körülményeire és aktualitására, vagyis arra, hogy az inkriminált publicisztika egy helyi közéleti lapban jelent meg, és a közhatalmat gyakorló polgármester vagyongazdálkodási tevékenységét, a város költségvetésével összefüggő döntéseit bírálta. Szükséges figyelemmel lenni továbbá arra is, hogy az írást nem öncélúság jellemezte, mert aktualitását a városi költségvetést érintő döntések adták. Mindezek mérlegelése alapján lehet dönteni arról, hogy a publicisztika a közügyek vitatását megillető magas szintű alkotmányos védelem alatt áll-e (vö. jelen Indokolás [39] bekezdésével). A véleményszabadság erősebb oltalmát élvező közügyeket érintő bírálat során megengedett a túlzás, a provokatív vagy a polemikus stílus és ezzel együtt a véleménynyilvánítás korlátait, így a becsületet védő büntetőjogi tényállásokat is megszorítóan szükséges értelmezni. [49] Ezt követően az a kérdés igényel választ az eljáró bíróságtól, hogy a publicisztika tényállításnak, avagy értékítéletnek minősül.”

Miként arra az indítványozó is utal, a Kúria felülvizsgálati döntésének meghozatalakor e határozat még nem volt ismert.

5. Az EBH2014. B. 16. számú elvi bírósági határozat olyan megállapításokat is tesz, amelyeket a szakmai álláspont kialakítása során mindenképpen figyelembe kell venni.

„[29] A szabad véleménynyilvánítás alapjoga folytán a közhatalmat gyakorlókkal, a közélet, a politikai élet szereplőivel kapcsolatosan a megengedett véleménynyilvánítás köre valóban tágabb, mint más személyeknél. Ebből következően a közéleti szereplők tekintetében a való tények feltárását - még ha azok alkalmasak is e személyek társadalmi megbecsülésének a csorbítására - minden esetben közérdekűnek kell tekinteni, a közérdek fogalmán pedig nem csupán a társadalom egészének legáltalánosabb érdekeit kell érteni, hanem közérdekű lehet a társadalom egyes kisebb közösségeinek szűkebb körű érdekét érintő tényállítás, híresztelés is.

[30] Mindez azonban nem jelenti azt, hogy a közéleti szereplőknek azt is el kellene tűrniük, hogy személyükkel kapcsolatban nagy nyilvánosság előtt olyan tényközlések hangozzanak el, amelyek nyíltan azt sejtetik, hogy közhatalmi helyzetükkel visszaélve jogellenes, akár büntetőjogi úton üldözendő cselekményeket követtek el.”

6. A szabad véleménynyilvánításnak az emberi méltóság külső korlátja lehet, kérdéses, hogy mely esetekben éri el azt a mértéket, aminek a sérelmét már a közélet szereplőinek sem kell eltűrniük (lásd az EBH2014. B. 16. számú elvi bírósági határozat 30. pontját). Ennek megítélése főként a vegyes típusú közlések („értékítélettel terhelt tényállítások”) esetében jelentős.

Mindezek megvizsgálásához a 13/2014. (IV. 18.) AB határozat következő rendelkezéseit szükséges felhívni:

„[38] 4. Az Alkotmánybíróság mindezen szempontok figyelembevételére alapján határozza meg azt a mércét, amely ahhoz szükséges, hogy egy-egy közügyek vitatását érintő nyilvános közlés büntetőjogi megítélése összhangban álljon az Alaptörvény IX. cikkében és emellett az Egyezmény 10. cikkében biztosított véleménynyilvánítás szabadságából fakadó követelményekkel {lásd: 34/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [25]}.

[39] 4.1. A nyilvános közlés megítélése során elsőként arról szükséges dönten, hogy az adott közlés a közügyekben való megszólalást, közérdekű vitában kifejtett álláspontot tükröz-e, vagyis a közügyek szabad vitatásával áll-e összefüggésben. Ennek megítéléséhez pedig elsődlegesen a közlés megjelenésének módját, körülményeit és a vélemény tárgyát, kontextusát szükséges figyelembe venni. Így a közlést érintően vizsgálni kell a médium típusát, a közlés apropóját adó eseményt, illetve az arra érkező reakciókat és az adott közlésnek ebben a folyamatban játszott szerepét. További szempontként szükséges értékelni a kijelentés tartalmát, stílusát, illetve a közlés aktualitását, valamint célját. Amennyiben e körülmények értékelésével az állapítható meg, hogy a közlés a közügyek szabad vitatását érinti, úgy a közlés automatikusan a véleménynyilvánítási szabadság nyújtotta magasabb szintű oltalmat élvez. Az ilyen közlés ugyanis a közhatalom és a közhatalmat gyakorlók ellenőrzésének, ellenőrizhetőségének egyik legfőbb garanciája, amely egy plurális alapokra épülő társadalom demokratikus és nyílt működéséhez nélkülözhetetlen követelmény (vö. jelen Indokolás [29]-[32]).

[40] 4.2. Ezt követően hasonló szempontok alapján abban szükséges dönten, hogy a közlés értékítéletnek vagy tényállításnak tekinthető-e. A véleményszabadság gyakorlásának határai a közügyeket érintő kérdésekben aszerint különböznek, hogy az adott közlés értékítéletnek, avagy tényállításnak minősül-e. Vagyis e minősítésnek azért kell összhangban állnia az Alaptörvény IX. cikkében biztosított véleményszabadság követelményeivel, mert egyben döntően és közvetlenül befolyásolja annak határait is, így az alapjog gyakorolhatóságát és tényleges érvényesülését. A véleményszabadság nemcsak bizonyos felfogások vagy eszmék, hanem magának a véleménynyilvánításnak a lehetősége előtt nyit szabad utat. Ebből következik, hogy a közügyeket érintő értékítéletek szabad folyása biztosított, hiszen a tényállításokkal szemben az értékítéletek közös sajátossága, hogy igazságtartalmuk nem ellenőrizhető és nem igazolható. A közhatalom, illetve a közhatalmat gyakorlók ellenőrzése és a közvélemény tájékoztatása, figyelmének felhívása érdekében pedig bizonyos fokú túlzást, provokációt is magukban foglalhatnak. Éppen ez adja ugyanis a plurális és sokszínű demokratikus berendezkedésű társadalmak alapját. Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény IX. cikk (4) bekezdésében foglaltakra is figyelemmel, a korábbi alkotmánybírósági gyakorlathoz képest hangsúlyozza ugyanakkor, hogy a véleményszabadság határa mások emberi méltóságából fakadó becsület és jó hírnév védelme. Vagyis a véleményszabadság már nem nyújt védelmet az olyan öncélú, a közügyek vitatásának körén kívül eső, így a magán-, vagy családi élettel kapcsolatos közlésekkel szemben, amelyek célja a pusztá megalázás, illetve a bántó vagy sértő kifejezések használata, vagy más jogsérelem okozása {vö. jelen Indokolás [34]-[36] bekezdéseivel és 7/2014. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [62]}. Ezen kívül nem védelmezi a közéleti vitában kifejtett véleményt sem, ha az abban megfogalmazottak az emberi méltóság korlátozhatatlan magját sértik, így az emberi státusz nyilvánvaló és súlyos becsümlésében öltenek testet {vö. jelen Indokolás [29]-[32] bekezdéseivel és a 7/2014. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [60] és [62]}.

[41] Az értékítéletekkel szemben a tényállítások mindig olyan konkrétumokat tartalmaznak, amelyek valósága bizonyítás útján igazolható, ellenőrizhető. Így a közügyeket érintő véleménynyilvánítás szabadsága a valónak bizonyult tények tekintetében korlátlanul, míg a hamis tény állításával vagy híresztelésével szemben már csak akkor véd, ha a híresztelő nem tudott a hamisságról és a foglalkozása által megkívánt körültekintést sem mulasztotta el. Az ilyen becsümlésértésre alkalmas tényállítások a rágalmazás bűncselekményének törvényi tényállási elemei közé illeszkednek, így büntetendők. Az Alkotmánybíróság e körben jegyzi

meg, hogy az értékítéletek és a tényállítások közötti különbségtétel a közügyeket nem érintő vélemények minősítésekor is döntő jelentőségű. E minősítés határozza meg ugyanis az adott véleménnyel szemben megengedhető tolerancia határait. Míg az értékítéletet megjelenítő vélemények nagyobb toleranciát követelnek, addig a tényeket állító, avagy híresztelő kifejezések esetében fokozottabb gondosság követelhető meg. Az értékítéletek és a tényállítások eltérő megítélése tehát korrelál a közügyeket vitató és az egyéb ügyeket érintő szólások tekintetében.”

A 13/2014. (IV. 18.) AB határozatban foglaltakat vizsgálva megállapítható, hogy a tekintetben egyöntetű az Alkotmánybíróság és a bírói gyakorlat, hogy a közélet alakítása körében az értékítélet kinyilvánítása alkotmányosan büntetőjogilag nem üldözhető, még ha az sértő vagy kellemetlen is.

Amint az az AB határozatnak az EJEB gyakorlatát ismertető részében kifejtésre kerül, a közélet alakítása körében tett közlések, így az értékítélet esetében is állíthatók az emberi méltóság védelmére korlátok: *„Emellett az Egyezményben garantált véleménynyilvánítás szabadsága már nem oltalmazza azokat a közléseket, amelyek célja önmagában a másik bántása, megalázása vagy a közügyekkel össze nem függő, öncélú támadása, megsértése. [EJEB, Skalka kontra Lengyelország, (43425/98), 2003. május 27., 34. bekezdés]... Ezen kívül nem védelmezi a közéleti vitában kifejtett véleményt sem, ha az abban megfogalmazottak az emberi méltóság korlátozhatatlan magját sértik, így az emberi státusz nyilvánvaló és súlyos becsmúrlésében öltenek testet {vö. jelen Indokolás [29]-[32] bekezdéseivel és a 7/2014. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [60] és [62]}.”*

Lényegét tekintve ezen esetekben a közélet alakításának alkotmányosan védendő érdeke nem állapítható meg, egyrészt mert az nem a közéletbeli szerepléssel függ össze, másrészt az emberi méltóság elemi és korlátozhatatlan tartalmát sérti, így ezek büntetőjogi felelősségre vonást eredményezhetnek. A fentiek alapján a tényállítások tekintetében a közügyeket érintő véleménynyilvánítás szabadsága a valónak bizonyult tények tekintetében korlátlanul, míg a hamis tény állításával vagy híresztelésével szemben már csak akkor véd, ha a híresztelő nem tudott a hamisságról és a foglalkozása által megkívánt körültekintést sem mulasztotta el.

Ennek a határnak a megvonása véleményem szerint nem büntetőjogi jogalkotással oldható meg, hanem a jogalkalmazásra vonatkozó alkotmányos elvek – a hivatkozott alkotmánybírósági és bírói döntésekben megvalósult – rögzítésével. A büntetőjogi absztrakció megköveteli az általánosítást a tényállásban, az esetek sokszínűségére figyelemmel ilyen mérce a tételes jogban álláspontom szerint nem megfogalmazható.

7. Nem vitathatóan a véleménynyilvánítás szabadságának gyakorlása a tényállítások vonatkozásában összefügg a valóság bizonyításának jogintézményével és annak bírói gyakorlatával.

Ugyanakkor a teljes joggyakorlat ismerete nélkül is megállapítható, hogy több olyan eseti döntés is van, amelyben a bíróság az AB határozat iránymutatását kétségkívül figyelembe veszi, pl.:

EBH2015. B.29.

„[19] Ehhez képest - az elsőfokú bíróság álláspontja szerint - nem volt eldönthető, hogy a kifogásolt tényállítás valós vagy valótlan. Ennélfogva a valóság bizonyítását sikertelennek, ekként a terhelt terhére esőnek tekintette.

[20] Az elsőfokú bíróság szerint azonban komoly jelentősége van annak, hogy néhai V. M. közszereplő volt. Az elsőfokú bíróság - hivatkozva a 36/1994. (VI. 24.) AB számú határozatra - kifejtette, hogy közszereplő politikus becsületének csorbítására alkalmas tényállítás csak akkor büntethető, ha az elkövető tudta, hogy közlése a lényegét illetően valótlan, vagy ezt azért nem tudta, mert a rá vonatkozó foglalkozási, szakmai szabályok szerint elvárható figyelmet, körültekintést elmulasztotta.

[21] Ehhez képest

[22] - egyrészt, mivel (a valóság bizonyítása révén) az elsőfokú bíróság számára sem volt megállapítható a sérelmezett kijelentés egy részének valós vagy valótlan mivolta, így fel sem merül, hogy dr. H. Á. tudatosan valótlan tényt állított;

[23] - másrészt pedig, miután tisztázott, hogy dr. H. Á. a kijelentéseit a korabeli periratok megismerése alapján tette, így a tőle elvárható körültekintést sem mulasztotta el.

[24] Ekként pedig a felrótt cselekmény - az elsőfokú bíróság szerint - bár tényállásszerű, azonban nem jogellenes, ezért a felmentés jogcíme a Be. 6. § (3) bekezdés a) pontja, mivel a cselekmény nem bűncselekmény.”

BH1999. 540.

„3. ... Az kétségtelen, a ténybeli tévedés a társadalomra veszélyesség tudatát is befolyásolhatja, mégpedig azáltal, hogy az elkövető esetleg a cselekménye egészét jellemben tévesen értékeli, azt nem tartja jogellenesnek vagy erkölcstelennek. Az adott esetben a terheltnek az a téves tudata, hogy a Vöröskereszt pénzért árusítja az ingyenes szétosztásra megkapott készítményeket, eredményezhette azt a téves feltevést is, hogy a sajtóban tett nyilatkozataival tulajdonképpen közérdeket szolgál, tehát a magatartása a társadalomra nem veszélyes.

A terheltnek a magatartása társadalomra veszélyességét illető tévedése azonban - amely a ténybeli tévedéssel szemben nem a szándékot zárja ki - csak abban az esetben mentesít a büntetőjogi felelősség alól, ha a társadalomra veszélyesség hiányának téves feltevésére alapos oka volt [Btk. 27. § (2) bekezdése].

...Ugyanakkor a terheltnek - a hivatali tisztségében - módja volt arra, hogy a sajtónyilatkozatok megtétele előtt meggyőződjék arról: az ingyenes szétosztásra szolgáló készítményeket is „pénzért” forgalmazza-e a Vöröskereszt. Ennek az ellenőrzése érdekében azonban még a legkézenfekvőbb és legegyszerűbb lépéseket sem tette meg. Az állapítható meg tehát, hogy a terhelt, ha cselekményének a társadalomra veszélyességét illetően tévedett is, erre a tévedésre nem volt alapos oka.”

A két alapjog konkurálását tekintve a hatályos büntetőjogi megoldás az emberi méltóság védelme okán a becsületcsorbító tényállítás büntetendőségéből indul ki, ezért is fordul meg a bizonyítási teher a valóság bizonyítása körében. A bíróság a tényállítás valós voltának tudatát a cselekmény társadalomra veszélyessége körében vizsgálhatja, ha az eset összes körülménye alapján az elkövető a hivatása vagy foglalkozása alapján reá irányadó szabályok alapján – az adott állítás tárgyára, a közlés eszközére és címzettjeire tekintettel – a tőle elvárható

figyelemmel és körültekintéssel járt el a tényállítás valóságának tisztázásakor, és ez a cselekmény társadalomra veszélyességében való tévedésre figyelemmel eredményezheti a felmentést a büntetőjogi felelősség alól.

III. Következtetések

A bemutatott büntetőjogi jogintézmények és a bírói gyakorlat tükrében álláspontom szerint összhatásukban érvényesülnek a jogalkalmazásban a 36/1994. (VI. 24.) AB határozat rendelkező rész 3. pontjában az Alkotmánybíróság által megfogalmazott alkotmányos követelmények.

Mindazonáltal a közzétett bírósági határozatok alapján az érzékelhető, hogy a 36/1994. (VI. 24.) AB határozat rendelkező rész 3. pontjában megfogalmazott alkotmányos követelmény a rágalmozás tényállására vonatkozóan kialakult büntetőjogi dogmatikával nem teljes mértékben egyeztethető össze. Az újonnan közzétett elvi bírósági határozatokból ugyanakkor levonható az a következtetés, hogy a bíróságok a közélet alakítása körébe tartozó tényállítások esetében vizsgálják azt, hogy az alkotmányos követelményekben foglaltak szerint fennáll-e a jogellenesség hiánya.

A hamis tényállítást alkotmányos védelem nem illeti meg, ugyanakkor a tényállítás valósága vagy valótlansága a tényállásszerűség szempontjából nem releváns, a tény valóságtartalma a valóság bizonyításának jogintézményén keresztül juthat érvényre a büntetőeljárásban, vagyis felmentésre akkor kerülhet sor, ha a valóság bizonyítása sikeres. A kérdés az, hogy a bíróságok gyakorlata egységes-e abban, hogy a valóság bizonyításának sikertelensége esetén a bíróságok az alkotmányos követelmények vizsgálata alapján, a jogellenesség hiányán alapuló felmentésről döntenek, ha egyébként nem merült fel, hogy a terhelt tudatosan valótlán tényt állított, vagy ha a valótlán ténynek valóként való feltevésében felróhatóság nem terheli. Ez azonban csak a bírósági gyakorlat iratokon alapuló részletes vizsgálata alapján állapítható meg.

Tekintettel arra, hogy a konkrét ügyben a bíróságok érvelése – mérlegelés, jogi következtetések levonása – nem ismert teljes körűen, az indítvány és az EBH tartalmának ismerte önmagában még nem teszi lehetővé megalapozott állásfoglalás kialakítását. Az azonban felvethető, hogy vajon a Kúria a 36/1994. (VI. 24.) AB határozat rendelkező rész 3. pontjában megfogalmazott alkotmányos követelmények vizsgálata mellett jutott-e arra a következtetésre, hogy az emberi méltóság védelme érdekében bizonyos tényközlések esetén – amelyek például valóságuk esetén büntetőeljárás megindításának alapjául szolgálhatnak – csak a valóság bizonyításának sikere vezethet felmentésre.

Az alapjogok konkurálása esetén a legfőbb garanciális elem a helyes alkotmányjogi megoldásra a bírói függetlenség, és az eset összes körülményeit számba vevő bírói mérlegelési tevékenység. Álláspontom szerint a bírósági értelmezésben kikristályosodott tartalmuk alapján az Alkotmánybíróság által megállapított alkotmányossági követelménnyel érintett tényállások a valóság bizonyításának, valamint a társadalomra való veszélyességben történő tévedésnek a jogintézményével együttesen alkalmazva általában véve alkalmasak arra, hogy a bíróságok a konkrét ügyekben a különböző alkotmányos értékek ütközése esetén a konfliktust alkotmányos módon oldják fel, figyelemmel arra is, hogy a közszereplőkkel

kapcsolatban a nem büntethető véleménynyilvánítás köre tágabb. Annak a kötelező erővel való eldöntése, hogy a konkrét alkotmányjogi panasz tárgyát képező esetben a fentiek érvényesültek-e, az Alkotmánybíróság, mint az egyedi bírói döntések alkotmányossága felett is őrökdő szerv megítélésének körébe tartozik.

Kérem tájékoztatásom szíves elfogadását.

Budapest, 2016. július „26.”

Tisztelettel:

Dr. Trócsányi László

